

DE ERFGOEDKOFFER: MIDDELEEUWSE MANUSCRIPTEN EN DE JEUGD VAN TEGENWOORDIG

Ina Verrept: Erfgoedcel Brugge
Sofie Leyts: Openbare Bibliotheek Brugge

De Openbare Bibliotheek Brugge herbergt een schat aan middeleeuwse manuscripten en waardevolle oude boeken. Om deze werken toegankelijk te maken voor jongeren uit het secundair onderwijs werd de Erfgoedkoffer ontworpen. Leerlingen maken in een workshop van dichtbij kennis met originele manuscripten en gaan zelf aan de slag met veer en inkt. De erfgoedkoffer is een gezamenlijk project van de Openbare Bibliotheek Brugge en de Brugse Erfgoedcel, m.m.v. kalligraaf Brody Neuenschwander.

Bibliotheek en Erfgoedcel: een profiel

De Openbare Bibliotheek Brugge bestaat ruim 200 jaar. Het is een openbare bibliotheek én een erfgoedbibliotheek, een unieke combinatie in Vlaanderen. De Openbare Bibliotheek Brugge behoort in België tot de top-3 van bibliotheken die middeleeuwse handschriften bewaren. De erfgoedcollectie bevat middeleeuwse handschriften, oude drukken, boeken van Collaert Mansion, Brugse drukken en diverse fondsen, waaronder het Guido Gezelle-archief. De topcollectie is een verzameling van 700 handschriften en manuscripten, waarvan het merendeel middeleeuwse handschriften zijn.

Erfgoedcel Brugge wil het rijke Brugse culturele erfgoed onder de aandacht brengen en bekend maken voor een groot publiek. Hiervoor worden allerhande projecten ontwikkeld, steeds in nauwe samenwerking met erfgoedbewaarders (archieven, bibliotheken, musea, kerkfabrieken), erfgoedverenigingen (heemkundige kringen, gidsenorganisaties,...), culturele organisaties en/of privépersonen. Daarnaast wil Erfgoedcel Brugge ook stimulansen geven om het erfgoed beter te beheren en een aanspreekpunt zijn voor informatie, doorverwijzing, ondersteuning, samenwerking en netwerkvorming in de Brugse erfgoedsector.

De Erfgoedkoffer: concept en praktijk

Doelgroep

De Erfgoedkoffer is gericht op jongeren van de 2de en 3de graad secundair onderwijs (14-18j). Alle studierichtingen komen in aanmerking: ASO, TSO, BSO en KSO. De grootste respons (70-80%) komt vanuit het TSO. De workshop wordt op maat gesneden, aangepast aan het niveau van de klas. Er zijn inhoudelijke linken met vele vakinhouden: geschiedenis, Nederlands, Latijn, esthetica, mavo, grafische vormgeving ...

Uitgangspunten

De Openbare Bibliotheek Brugge wil een meerwaarde bieden t.o.v. de mogelijkheden in de klas en traditionele rondleidingen. Op school kunnen de leerlingen geen echte handschriften bekijken, in een tentoonstelling moeten ze vaak passief luisteren en kijken. De Erfgoedkoffer zet leerlingen aan om actief mee te doen. Niet alleen de handschriften uit de collectie worden getoond, ook allerlei materialen zoals perkament, kleuren, veren... Via gerichte vragen worden de leerlingen geprikkeld om zelf mee te denken. Bovendien ondervinden ze het moeizame schrijfwerk aan den lijve door met een zwanenveer in gotisch schrift te schrijven.

Verloop van een workshop

Aan de leerkrachten wordt gevraagd hun leerlingen vooraf niet te veel voor te bereiden, zodat de verwondering levendig blijft. Meteen bij het binnenkomen liggen allerlei voorwerpen klaar die de nieuwsgierigheid prikkelen: de Erfgoedkoffer, een gesloten boek, veren, prenten, handschoenen, tubes met kleuren... Na een korte inleiding over de bibliotheek wordt er ingezoemd op de middeleeuwse handschriften. Dit gebeurt heel

concreet en interactief, aan de hand van de manuscripten die getoond worden en gerichte vragen aan de leerlingen. In het tweede deel van de workshop schrijven de leerlingen – na een korte demonstratie – zelf met zwanenveren en inkt in gotisch schrift. Zo ondervinden ze aan den lijve dat schrijven vroeger echt een ambacht was in plaats van een kunst, zoals wij dat nu zien. Tijdens het schrijven komen er veel reacties en vragen los bij de leerlingen.

Omgaan met middeleeuws erfgoed in een educatieve omgeving

Voor de Openbare Bibliotheek Brugge is de vraag niet *of* originele manuscripten een plaats krijgen binnen de Erfgoedkoffer, maar *hoe*. Het project vertrekt vanuit de erfgoedcollecties van de bibliotheek. In principe komt elk manuscript uit de collecties in aanmerking, behalve topstukken, boeken die te fragiel zijn, in slechte staat of aan restauratie toe. De manuscripten worden concreet getoond, niet in een digitale leeromgeving, hoe waardevol die ook kan zijn. Authenticiteit staat voorop, zowel van de handschriften als van het schrijfproces. Op deze manier wordt het manuscript niet puur op een museale manier benaderd als een kunstobject, maar ook als een boek, een drager van inhoudelijke en vormelijke informatie. De zorgvuldige manier waarop de educatief medewerker met een middeleeuws boek omgaat, kan een leermoment zijn dat de waarde ervan aantoont.

Evaluatie van de Erfgoedkoffer

Het project rond de Erfgoedkoffer loopt nu bijna een jaar en wordt zeer positief onthaald. Leerkrachten en leerlingen waarderen het feit dat ze eeuwenoude manuscripten van dichtbij mogen bekijken en appreciëren het interactieve aspect. Bovendien is het project gratis voor scholen en dus erg laagdrempelig. Voor de Openbare Bibliotheek Brugge is het werk met de Erfgoedkoffer een aangename en dankbare opdracht. Pijnpunten zijn het tekort aan personeelskracht en het ontbreken van een aparte ruimte die als permanent scriptorium kan ingericht worden. Het omgaan met originele handschriften blijft een delicate zaak: met het oog op zichtbaarheid en conservatie kan men niet altijd dezelfde boeken tonen en zijn de groepen liefst beperkt tot maximum 15 leerlingen.

De Erfgoedkoffer kan een plaats krijgen in een bredere benadering van de middeleeuwse leefwereld. Leerkrachten kunnen het thema inbedden in hun lessen. De Erfgoedkoffer zou ook gedragen kunnen worden door andere culturele partners in Brugge als deel van een ruimer educatief traject.